

τοῦ κινήματος, ὡς καὶ αἱ ἀποστάσεις, ἐγέννησαν τὴν ἀνάγκην προχείρων ἀρχηγῶν. Τύχη ὁμως ἀγαθῆ, ἢ ἔλλειψις τοῦ ἑνὸς ἀρχηγοῦ Ὑψηλάντου ὑπελαμβάνετο προσωρινή, καὶ ἕκαστος θεωρῶν, ὅτι λόγον τῆς διαγωγῆς ἑαυτοῦ ὄφειλε πρὸς αὐτόν, ἅμα παρουσιασθόμενον ἐν τῇ Ἑλλάδι, προσεῖχεν ἐπιμελῶς, διότι εὐηλπῖσται συνεπῶς καὶ συστάσεις προσωπικὰς καὶ πρόοδον. Ἴδου ἡ ἀνυπόστατος μὲν, ἀλλὰ τόσῳ κολακευτικῇ καὶ ἀποτελεσματικῇ ἰδέᾳ, δι' ἣν οὔτε Πελοποννήσιον, οὔτε Στεροελλαδίτην καὶ πολλῶ ὀλιγώτερον Νησιώτην ἀνεγνώριζον οἱ πάντες ἀρχηγὸν γενικὸν ἄλλον. Ἐμεσολάβησεν ἀληθῶς ἢ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου ἀρχιστρατηγία τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου, κηρυχθέντος τοιοῦτου ἐν τῷ Πάπαρι παρὰ τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ὀπλαρχηγῶν· ἀλλ' αὕτη ἠθικὴν ἀπλῶς ἔφερε σημασίαν, ὁμολογηθεῖσα διὰ τὴν πολλὴν βαρύτητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν λακωνικῶν ὄπλων.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐτέρου ζητήματος λόγῳ μόνῳ ἱστορικῆς ἀκριβείας. Ἡ 25 μαρτίου τοῦ 1821 ἐκηρύχθη ἐπισήμως τῷ 1838 ὡς ἡ κυρία ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Νομίζομεν, ὅτι τὰ πράγματα παλαίουςι πρὸς τὴν ἐπίσημον αὐτὴν πρᾶξιν, καίτοι ἀνεκκλήτως παραδεχθεῖσαν πλέον. Ἐὰν συνήθως ἔγραψαν πολλοὶ, ὅτι ἡ 25 μαρτίου ἦτο μάλιστα ἡ ὀρισμένη παρὰ τοῦ ἔθνους ἡμέρα διὰ τὴν ἐπανάστασιν, τὸ παχυλὸν ψεῦδος αὐτὸ ἀδιάφορον θεωροῦμεν, καὶ μόνην κρίνομεν τὴν πρᾶξιν τοῦ 1838, ὡς περιβεβλημένην ἐπίσημον χαρακτῆρα.

Ἐάν ποτε ἀν' ἐξετάσῃ τις ἐποψῖν τὴν ἐποχὴν τῆς 25 μαρτίου, ἢ ὡς ἐναρκτήριον, ἢ ὡς τελειωτικὴν, ἢ ὡς μέσον ὄρου, εὐρίσκει αὐτὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ γεγονότα. Ἐναρκτήριος οὐχ ὑπῆρξε, διότι τοιαύτη προηγήθη πρὸ ἑνὸς ὄλου μηνὸς ἢ 24 φεβρουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀφ' ἧς, παρὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου «Ἡ ὦ ρ α ἦ λ θ ε ν, ὦ ἄ ν θ ρ ε ς Ἑ λ λ η ν ε ς», καὶ ὁ σουλτάνος Μαχμουτ ἤρξατο τῶν σφαγῶν καὶ τῶν προληπτικῶν στρατιωτικῶν μέτρων καθ'